

Rob Boudewijn en Mendeltje van Keulen
Directeur Boudewijn European Affairs en oprichter van het Europa-Instituut.nl

Roemenië: te laat en te langzaam (repliek)

Origineel gepubliceerd in: *Internationale Spectator*, nummer 9, september 2004, p.449-450

In zijn respons op ons artikel 'Roemenië: het te korte decennium tot 2007' (*Internationale Spectator*, maart 2004) mist Adrian Ivan helaas de teneur van ons betoog. Onze constatering was dat het onwaarschijnlijk is dat Roemenië binnen drie jaar tot de EU zal kunnen toetreden. Economische, politieke en democratische hervormingen zijn als gevolg van de specifieke politiek-historische erfenis van Roemenië relatief laat en weinig doortastend aangepakt. Dit maakt dat het land economisch gezien nog (te) ver achterblijft bij het EU-gemiddelde. Bovendien tiert de corruptie (nog) welig en functioneert de politieke en bestuurlijke coördinatie gebrekkig.

Uiteraard behoort Roemenië thuis in het Europese huis. Wij erkennen en prijzen de grote vorderingen die het land heeft gemaakt, daarbij ondersteund door het door de auteur aangehaald Nederlands Matra-programma, waarin beide auteurs hebben geparticipeerd. De kernvraag is en blijft echter: haalt Roemenië de (*zichzelf opgelegde*) toetredingsdatum 2007?

Teneinde aan te tonen dat 'een correcte analyse en een professionele presentatie moeten zijn gestoeld op feiten en niet op subjectieve evaluaties' verlies de heer Ivan zich in een minutieuze ontrafeling van de voorbeelden in ons artikel. Bij deze exercitie gaat hij niet in op het merendeel van de gesignaleerde problemen: de wijdvertakte corruptie en het cliëntelisme, het gebrekkig functioneren van politie, justitie en rechtspraak, de trage implementatie van de Europese regelgeving en de gebrekkige mediavrijheid. Om de discussie niet te laten ontaarden in een 'welles-nietes fijnslipperijs', wordt in het onderstaande kort ingegaan op een aantal van Ivans aangevoerde argumenten.

Om te beginnen stelt de auteur dat 'Roemenië wel degelijk als een functionerende markteconomie mag worden beschouwd'. Hij vervolgt hierbij met de essentiële bijzin '*indien* [onze cursivering] de hervormingen zich voortzetten'. Deze nadruk wordt ook gelegd in het landenrapport van de Europese Commissie voor Roemenië, dat constateert dat 'ondanks initiatieven in de goede richting, [...] Roemenië nog bij lange na geen functionerende markteconomie [is]'.ⁱ Door te refereren aan tal van buitenlandse voorbeelden had Ivan het moeilijkste hangijzer bij de EU-uitbreiding per 1 mei niet beter kunnen illustreren. De toetreding van tien nieuwe lidstaten kon immers alleen gerealiseerd worden door talloze uitzonderingsclausules en overgangstermijnen. Ter vergelijking: het BNP van Spanje bedroeg bij toetreding in 1986 75% van het EU-gemiddelde. Desalniettemin heeft dit land overgangstermijnen *tot aan 2000* gekregen om zich volledig te kwalificeren voor de interne markt.

Ten tweede het verloop van de onderhandelingen, waarbij dezelfde vergelijking opgaat. Ivan herhaalt, tegenover onze constatering dat het onderhandelingsproces té traag en stroperig verloopt, de officiële Roemeense onderhandelingsstrategie.ⁱⁱ Spanje en Portugal onderhandelden echter meer dan zes jaar over een *acquis* dat (begin jaren tachtig) circa een *kwart* van het huidige pakket aan wetgeving en beleid besloeg. Polen had ruim *zeven* nodig om alle hoofdstukken (voorlopig) af te sluiten.ⁱⁱⁱ In vergelijkend historisch perspectief zou het derhalve een mirakel zijn, indien Roemenië in slechts *vier* jaar de onderhandelingen succesvol weet af te ronden, zeker met het oog op de hoogte van de nog te nemen hobbels.^{iv}

Ten aanzien van de afschaffing van de doodstraf heeft de auteur een punt – een bronvermelding was hier gepast geweest.^v Ten aanzien van de crux van onze redenering verkeren wij niettemin in goed gezelschap. De Commissie Buitenlandse Zaken, Mensenrechten, Gemeenschappelijk Veiligheid en Defensiebeleid van het Europees Parlement velde op 24 februari jl. een vernietigend oordeel over de Roemeense progressie op weg naar het EU-lidmaatschap,^{vi} waaraan de rapporteur van deze commissie, Baroness Nicholson of Winterborne, nog mondeling toevoegde dat ‘this is a very tough report that send a very clear political signal (...), implement genuine reform now or accession in 2007 is impossible’. Nicholson heeft begin februari de Commissie zelfs verzocht de onderhandelingen te staken, totdat Boekarest ernst zou maken met de hervormingen.^{vii} Het is niet toevallig dat de Europese Raad van 17 juni jl. de koppeling tussen het Roemeense en Bulgaarse lidmaatschap heeft losgelaten. De tanden, waarbij Roemenië bij Bulgarije comfortabel achterop zat, is van de baan gehaald. Beide landen zullen vanaf nu op hun eigen merites worden beoordeeld. Dit wordt bevestigd door de recente uitlatingen van de (beoogde) nieuwe voorzitter van de Commissie, José-Manuel Durao Barroso, in het Europees Parlement, die stelt dat eerst Bulgarije zal toetreden en ‘dan zo snel mogelijk Roemenië, Kroatië en Turkije’.^{viii}

Ook binnen de Nederlandse politiek bestaan reserves ten aanzien van de Roemeense aspiraties. CDA Tweede Kamerlid Jan Jacob van Dijk noemt slechts één van de problemen wanneer hij zegt: ‘De opbouw van het Roemeense rechtsstelsel laat veel te wensen over, waardoor het moeilijk is de corruptie op een effectieve manier te bestrijden. Indien dit niet goed wordt opgelost, zal het onmogelijk zijn Roemenië als lid toe te laten.’^{ix}

Ten slotte. Evenals alle hogere Europese politiek stoelde de meest recente EU-uitbreiding van 1 mei uiteindelijk op een politiek besluit. De Kopenhagen-criteria – die voorwaarden stellen aan de economische en politieke status van een kandidaat-lidstaat – en de vorderingen ten aanzien van de implementatie van Europese regels dienen hierbij slechts als rechtvaardiging achteraf. Ongetwijfeld heeft de Roemeense Ambassadeur in Nederland, Z.E. Iulian Buga, het bij het rechte eind, wanneer hij ons optimistisch verzekert dat zijn land ‘in 2007 zeker aan de minimumvereisten voor het EU-lidmaatschap zal voldoen’.^x Over de vraag of deze minimumeisen *afdoende* zullen zijn, zal de politiek echter uiteindelijk het finale oordeel moeten vellen.

ⁱ Europese Commissie, *Continuing enlargement. Strategy paper and report of the European Commission on the progress towards accession by Bulgaria, Romania and Turkey* (Brussel, 2003).

ⁱⁱ In de onderhandelingsstrategie staat dat Roemenië de onderhandelingen wenst af te ronden tijdens het mandaat van de huidige Commissie-Prodi (t/m 31 oktober 2004). Ivan betwist in deze context het gebruik van de aanduiding medio 2004 in plaats van eind 2004. De praktijk wijst echter uit dat een Commissie die in de nadagen van haar mandaat verkeert, naast evidente zaken als een zomerreces, geen grote politieke besluiten meer neemt en slechts volstaat met een regulier *Progress Report*.

ⁱⁱⁱ Rob Boudewijn, ‘Haalt Roemenië 2007?’, in: *Jason Magazine over internationale zaken* (nr. 1, 2004), blz. 14

^{iv} Deze respons is geschreven medio juli 2004. Zie voor de vijf nog openstaande hoofdstukken: www.mie.ro

^v Geciteerd in *Le Monde*, 8 november 2003

^{vi} European Parliament, *Report on Romania’s progress towards accession*, Brussel, 24 februari 2004.

^{vii} ‘Failure to Carry out reforms forces review of Romania’s EU accession plan’, geciteerd in: *Financial Times*, 20 februari 2004.

^{viii} Geciteerd in: ‘Barroso neemt Europarlement voor zich in’, *NRC Handelsblad*, 15 juli 2004.

^{ix} Jan Jacob van Dijk, ‘Europa als waardengemeenschap’, in: *Internationale Spectator*, juni 2004, blz. 317.

^x Redevoering van Z.E. Iulian Buga, uitgesproken tijdens het door The Netherlands-Romania Foundation (NRF) georganiseerde seminar *Is Romania qualified for joining the EU in 2007?*, Amsterdam, 4 februari 2004.